

Per dykumą tieskite VIEŠPAČIUI kelią! Tyruose ištiesinkite mūsų Dievui vieškelį! /Iz 40, 1–2/

2017 m. gruodis Vilniaus ev. reformatų parapijos tarybos informacinis leidinys **Nr. 12 (184)**

Leidžiamas nuo 1998 m. lapkričio mėn. ISSN 2029-512X (internete ISSN 2424-4341)

Gimė Atpirkėjas, Tau, žmogau bedali,
Garbink kiek gali karščiau Dievą Visagalį!
GLORIA IN EXCELSIS DEO!

Yra skirtingų tarnavimų, tačiau tas pats VIEŠPATS

/Pirmas laiškas korintiečiams 12:5/

Biblijoje nėra parašyta, kokią dieną ir mėnesį gimė Jėzus. Bet krikščionybei tapus oficialia valstybės religija, į Romos imperijos kalendorių Jėzaus gimimo šventimas buvo įtrauktas 354 m. – gruodžio 25 diena. Paprastai teigiama, kad Jėzaus gimimo paminėjimas Romos imperijoje pakeitė II–IV a. gyvavusią imperatoriaus Aureliano įvestą pagonišką Saulės šventę – Nenugalimos Saulės gimtųjų dieną, kuri gruodžio 25 d. buvo švenčiama minint žiemos saulėgrįžą.

Visos keturios Evangelijos kalba apie Jėzų Kristų, bet kiek skirtingais būdais. Šventajai Dvasiai įtakojant,

išpildomas siekis pasiekti keturias skirtingas skaitytojų grupes.

Evangelijoje pagal Matą, turbūt skirtoje žydų skaitytojams, skiriamas didelis dėmesys citatoms iš Rašto, naudojama teisinė kalba. Matas pradeda nuo to, kas žydui svarbu – nuo įrodymų, kad gimęs Jėzus yra Izaijo žadėtas Mesijas, Dovydo kilmės Karalius. *Kartą esu prisiekęs šventumu savo, Dovydui nemeluosiu. Jo palikuonys gyvens per amžius, ir jo sostas stovės kaip saulė priešais mane / Ps 89, 35-36/.*

Evangelija pagal Matą yra labiausiai žydiška pagal dėstymo ir mąstymo būdą, o tai ją daro geriau-

siai pritaikytą Jeruzalės ir diasporos žydams.

Evangelija pagal Morkų – trumpiausia, joje kilmės knygos nėra, nes jos nereikėjo. Manoma, jog ji parašyta Romoje, skirta romėnų kultūros žmonėms, kuriems buvo daugiau būdingi jausmai ir veikla, bet ne mąstymas. Morkus iš karto pradeda nuo Jėzaus veiklos pradžios.

Manoma, jog *Evangelija pagal Luką* skirta Artimuosiuose Rytuose tuo laiku paplitusios graikų kultūros skaitytojams, kurie vertino grožį, stilių, kultūrą ir humanizmą. Teigiama, jog ši Evangelija yra gražiausia ir jautriausia.

Evangelija pagal Joną yra universalu, turbūt, ji skirta ketvirtai grupei – įvairių tautų krikščionims. Jėzus, Jo gimimas, veikla, nuo pat pradžių įvardijami kaip Žodis ir Šviesa.

Kalėdos ir Velykos – skirtingos šventės, švenčiamos skirtingu metu laiku, tačiau dvasine prasme jos yra panašios. Jos abi skelbia Žinią apie Dievo Sūnaus atėjimą, apie žmogaus gyvybės ir gyvenimo prasmę. Todėl panašios yra ir Advento bei Gavėnios prieššventinės tradicijos. Tai susikaupimo laikotarpiai. Laikas, kurį specialiai išskiriame ir pažymime, kad galėtume pasiruošti ir suprasti, ką ir kodėl švenčiame. Tai metas, kai turime skirti daugiau dėmesio savo gyvenimo akimirkoms ir suvokti jų svarbą sau ir kitiems. Kodėl šis *prieššventinis* laikas yra krikščionims išskirtas iš bendro dienų ir savaitių tarpo?

Į šį klausimą atsakyti padės bibliotekos Jobo knyga. Joje nėra tiesioginio

atsakymo, bet ten yra nuorodų. Turtingas, doras ir gerbiamas šeimos tėvas eilės tvarka praranda visą turtą, visus vaikus ir savo sveikatą. Kančia staiga išbloškia žmogų iš kasdienybės. Filosofas Antanas Maceina mano, kad tikrasis mąstymas apie žmogiškąją egzistenciją kyla iš kančios, o žmogaus skundas yra pirmoji malda. Kančioje Jobui aiškėja, jog jo egzistencija kyla ne iš jo paties ir net ne iš gamtos, bet tik iš Viešpaties. Ne veltui Psalmėje sakoma:

Tebūna šlovinamas Viešpats kasdien! Jis naštas mūsų neša, Jis mūsų išgelbėjimo Dievas.

Mūsų Dievas – mus gelbėjantis Dievas. Viešpats Dievas gali išgelbėti iš mirties / Psl 68,19-20/.

Kodėl mes švenčiame Kalėdas, kodėl krikščionims reikalingas prieššventinis laikas? Kodėl šis pasiruošimo laikas yra išskirtas iš bendro dienų tarpo?

Pasiruošimo laikas – Adventas

ir pačios Kalėdos yra Žodis, mums sakantis, jog nebūtina laukti kančių, kad suvoktum tai, kas tavo gyvenime yra svarbiausia. Mus gali *pažadinti* ir pakeisti ne vien kančia, ir ne vien mūsų gilus skundas atveria mums akis į realybę. Ne, turėdami keturias Evangelijas, mes galime rasti Viešpatį ne tik per kančią ir skundą. Realybę mums atveria Dievo meilė ir džiaugsmas, į kurį mus kviečia Dievas!

Palaiminta tauta, kuri pažįsta džiaugsmingą garsą! Viešpatie, Tavo veido šviesoje jie vaikščios.

Tavo vardas juos linksmins, jie bus išaukštinti Tavo teisume /Ps 89,15-16/.

Džiaukimės – Dievas mums siuntė savo Sūnų!
Amen.

Kun. Tomas Šernas

Gruodžio 3 d. prasidėjo Adventas – keturių savaitių laikotarpis, skirtas pasirengti Kalėdoms, Kristaus gimimo šventei.

ATPLAUKIA LAIVAS PILNAS

Gruodžio 2 d. Vilniaus liuteronai pakvietė į Advento giesmių popietę *Atplaukia laivas pilnas*. Taip vilniečiai – ne tik liuteronai, bet ir kitų konfesijų bei šiaip senamiestyje besilankantys tą vakarą žmonės – pradėjo Advento laikotarpį giesme ir malda. Dalyvavo ir maldas sakė LELB vyskupas M. Sabutis, giesmes užvedinėjo *Adoremus* ansamblis, vadovaujamas Renatos Kreimerės. Iš Klaipėdos į Vilnių buvo atvykę ir kartu Advento giesmes giedojo prof. Dalia Kiseliūnaitė, atvežusi sekmadienį Vilniaus liuteronų bažnyčioje rodytą Ievos Simonaitytės metams skirtą teatralizuotą kompoziciją *Jei-gu taip parašiau* – Klaipėdos *Antro posmelio klubo* ir *Vorusnėlės* jungtinio teatro vaidinimą, bei kun. Jonas Liorančas, aptarnaujantis Nidos, Juodkrantės liuteronų bažnyčias ir

vaidinantis šiame spektaklyje.

Šią Giesmių popietę galima vadinti jau tradicine. Pirmą kartą pasitikti Adventą giesme liuteronai pamėgino pernai. Kviesdami į 2016 metų šventę portalas *bernardinai.lt* rašė: *Ten, kur skamba giesmės, nebijok nakvoti, nes piktieji žmonės nenori giedoti, – vadovaudamasi tokia senolių išmintimi, Vilniaus evangelikų liuteronų bendruomenė pirmąjį gruodžio šeštadienį kviečia į jaukią Advento giesmių popietę...*

Popietės pavadinimui pasirinktas angliškos giesmės *There comes a ship a-sailing* lietuviškasis pavadinimas *Atplaukia laivas pilnas*. Šios giesmės melodija atėjusi iš XIV amžiaus, žodžius parašė Danielius Sudermanas 1626 m., o lietuviškai ją išvertė ir į sąsiuvinį *Advento Giesmės*, išleistą 1991 metais, įrašė Vil-

niaus reformatų vargonininkas, šiais metais, deja, jau iškeliavęs Amžinybėn, Edmundas Meškauskas.

Atplaukia laivas pilnas lig bortų jo aukštų. Malonę neša, viltį ir Žodį iš dausų. Ramybę spinduliuoja brangiausioji našta. Laive bures vairuoja Švenčiausioji Dvasia. Jau inkaras ant kranto, kelionė jau baigta, jau Žodis kūnu tampa Aukščiausiojo valia...

Po jaukaus, mielo pasigiedojimo ir maldų prie televizijos laidos *Kelias* redaktoriaus Tomo išpūdin-gai prožektoriais apšviesto Martyno Liuterio paminklo Vilniaus bažnyčios kiemelyje, liuteronų moterys ir jų draugės iš kitų konfesijų vaišino savo prikeptais skanėstais – keksiu-kais, tortais bei arbata. ►

„V.r.ž.“ inf.

Maldos dienos pamaldos Vilniuje

Lietuvoje vis dar vyksta Reformacijos 500 metų Jubiliejui skirti renginiai, pamaldos.

Gruodžio 9 dienos popietę į Vilniaus reformatų bažnyčią rinkosi įvairių evangelinių bendruomenių tikintieji į Maldos dienos pamaldos, skirtas Reformacijos Jubiliejui, pagrindiniams Reformacijos principams prisiminti ir apmąstyti.

Pamaldose dalyvavo ir Žodžio pagal Reformacijos *solas* dalijosi Vilniaus evangelišku Bažnyčių vadovai: evangelikų reformatų generalinis superintendantas kunigas Tomas Šernas, Laisvųjų krikščionių Bažnyčios vyskupas Artūras Rulinskas, krikščionių bendrijos *Tikėjimo žodis* vadovas vyr. pastorius Gabrielius Lukošius, Lietuvos Jungtinės metodistų Bažnyčios superintendantas Remigijus Matulaitis ir Lietuvos evangelinio tikėjimo krikščionių sąjungos (sekmininkų) vyskupas Rimantas Kupstys.

Maldos dienos pamaldos buvo pradėtos Reformacijos himnu virtusia M. Liuterio sukurta giesme *Tvirčiausia apsaugos pilis*, kurią skambiu balsu vedė Naujosios Akmenės evangelikų bažnyčios šlovintoja Daiva Palionienė.

Po įvadinės giesmės į Maldos dienos popietę gausiai susirinkusius tikinčiuosius pasveikino Vilniaus evangelikų reformatų parapijos klebo-

nas kun. Raimondas Stankevičius, pristatė pamaldose dalyvaujančius įvairių evangelinių tikėjimų dvasininkus ir pakvietė Dievo Žodžio apmąstymu pasidalinti reformatų generalinį superintendantą kun. Tomą. Šerną. Jam teko kalbėti apie vieną iš penkių Reformacijos principų – *Sola Scriptura* (Vien tik Raštas). *Jau pirmieji reformatoriai suprato, kad Dievo Žodis, o ne tradicija, ne pasaulio pirmenybė, ne karalystės yra svarbiausia. Visą tikriname pagal Šventąjį Raštą. Dievo Žodis yra pagrindas visų Dievo Įsakymų. Pir-*

masis Dekalogo įsakymas yra „Aš esu tavo Dievas. Neturėsi kitų Dievų tik mane vieną“... – kalbėjo gen. superintendantas.

Po visuotinės giesmės *Tik Kristuje mana viltis* apie kitą Reformacijos principą, kurio svarbą iškėlė Martynas Liuteris – *Solus Christus* (Vien tik Kristus), kalbėjo Laisvųjų krikščionių Bažnyčios vyskupas A. Rulinskas.

Jėzus atėjo, kad mūsų gyvenimas būtų geresnis, turtingesnis, gražesnis, kad duotų mums gyvenimą, kad *apsčiai duotų gyvenimo*, kad jis būtų džiaugsmingas. Paulius Laiške hebrajams sako: *Jėzus Kristus yra tas pats vakar ir šiandien, tas pats ir per amžius /Hebr 13,8/*. Jėzus nesikeičia, mes keičiamės, o Jėzus visą laiką tas pats. Mes apie Jėzų mąstom dviem kategorijomis: kūdikėlis Jėzus, kuriuo reikia rūpintis, ir Jėzus miręs, kurio reikia gedėti. Švenčiame Kalėdas – Jo gimimą ir Velykas – mirusį ir prisikėlusį. Bet Jėzus yra gyvas, apie tokį Jėzų reikia kalbėti, apie gyvą Jėzų, Jo gyvenimą, koks Jis buvo draugas, koks Jis buvo Sūnus, koks Jis buvo Mokytojas, koks Jis auklėtojas, Ganytojas, Gelbėtojas, tikėjimo skelbėjas. Reikia kalbėti ne apie kūdikėlį Jėzų – dabar visuotinis kūdikėlio liaupsinimas, o apie gyvą. Jėzus šiandien toks pats, koks Jis buvo vakar. Šiandien Jėzus kviečia mus palikti pasaulietinius da-

Atplaukia laivas ... giesmių popietės dalyviai .

Šventės dalyvius sveikina Seimo narys Povilas Urbšys

lykus, rūpesčius ir eiti su Juo, pasukti iš plataus kelio ir eiti kartu su Juo siauru... Jis mus myli, Jis mums atėjo padėti.

Šios dienos Maldos intencijai vyskupas pasirinko paskutines Senojo Testamento eilutes – Malachijo knygos 3 skyriaus 23 eil.: *Pirma negu ateis ši didinga ir baisi diena (Viešpaties rūstybės diena), atsiųsiu jums*

pranašą Eliją. Jis atvers tėvų širdis vaikams ir vaikų širdis tėvams taip, kad atėjęs neištikčiau viso krašto pražūtimi. A. Rulinskas kvietė melstis už tėvus, kad jie mylėtų vaikus, ir melstis už vaikus, kad jie gerbtų savo tėvus. Kvietė melstis už tėvus, kad jie atsigrežtų į savo vaikus, kad neišvažiuotų dėl geresnio uždarbio ir nepaliktų vaikų.

Įžvalgomis apie kitus svarbiausius Reformacijos principus, suformuluotus pirmųjų reformatorių, dalinosi: Bažnyčios Tikėjimo Žodis vadovas, vyr. pastorius, atvykęs iš Kauno, G. Lukošius – *Sola gratia* (Vien tik iš malonės), metodistų superintendentas R. Matulaitis – *Sola fide* (Vien tik tikėjimas), sekmininkų vyskupas R. Kupstys – *Soli Deo gloria* (Vienam Dievui garbė).

Be jau minėtos Daivos Palionienės iš Naujosios Akmenės, kuri kartu su jai akompanavusiu Sigitu Krasausku atliko ir specialiai šiam Reformacijos Jubiliejui sukurta *Sola Scriptura* ir Maldos dienos pamaldų pabaigos giesmę *Susijunkim, broliai sesės*, šiose iškilmingose ekumeninėse pamaldose giesmes užvedavo

Operos solistas Vaidas Vyšniauskas

Vilniaus protestantų bažnyčios *Naujoji karta* pamokslininkas, operos solistas Vaidas Vyšniauskas (šią ir reformatų bažnyčias teskiria Reformatų skveras), taip pat Vilniaus krikščionių (sekmininkų) bažnyčios *Biblijos kelias* Vadimas Archipovas bei Laisvųjų krikščionių bažnyčios šlovintojai.

Pasibaigus pamaldoms, evangelinių bažnyčių vienybės šventės dalyvius sveikino Seimo nariai Rimantas Jonas Dagys ir Povilas Urbšys.

„V.r.ž.“ inf.

Pasaulio žmogui – Jonui Mekui paminklinis akmuo Semeniškiuose

Gruodžio 3 dieną Frankfurte prie Maino Jonui Mekui video medijų bienalės B 3 metu bus įteiktas apdovanojimas už viso gyvenimo nuopelnus. Biržų garbės pilietis, *pasaulio žmogus*, avangardinio kino kūrėjas, poetas Jonas Mekas per Kūčias – gruodžio 24 d. (1922 12 24) – švęs 95-ąjį jubiliejų.

Biržuose *pasaulio žmogaus* – Jono Meko gimtadienis buvo pradėtas švęsti gruodžio 1 dieną. Tą dieną Semeniškių kaime Jonui Mekui, Jo kūrybai ir Semeniškių kaimui savivaldybės meras Valdemaras Valkiūnas, akmentašys Rolandas Simėnas ir Biržų miesto seniūnas Vytas Jareckas atidengė paminklinį akmenį. Jame akmentašys Rolandas Simėnas iškalė J. Meko parašą ir pavadinimą: *Semeniškių idilės* bei datą.

Ant akmens *atsainiai* užmesta metalinė skrybėlė – tokia pat, su kokia Poetas niekada nesiskiria. Ją sukūrė tautodailininkas Vytas Jareckas.

Paminklo postamente įbetonuotos raudonos plytos, rastos laukuose, kur kitados stovėjo senoji Mekų sodyba.

Renginyje dalyvavo J. Meko dukterėčios: brolio Povilo dukra Rima Mekaitė (Vilniaus ev. reformatų parapijos narė), Kostanto dukra Lidija Mieliauskienė ir Petro dukros – Ina Guogienė bei Edita Rubinienė.

Paminklinio akmens atidengimas buvo Biržų Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos renginių ciklo *Sniego ilgesys*, skirto Jono Meko Jubiliejui, dalis, nes Mekas, gimęs prieš pat Kalėdas, yra rašęs, kad labiausiai per Kalėdas ilgisi sniego...

Į Biržus, deja, Jubiliatas neatvyko, nors jaučiasi neblogai, gyvena Niujorke, Manhetene, dar vis pilnas kūrybinių sumanymų ir idėjų...

„V. r. ž.“ inf.

Pirmasis Kalvino leidimas Lietuvoje

Po Andriaus Volano (apie 1531–1610) mirties LDK Reformatų Bažnyčioje nebeiškilo vieno ryškesnio doktrininio lyderio. Kontrreformacinėje Lietuvoje protestantizmas išgyveno politines represijas, tačiau reformatų padėtis tebebuvo tvirta privačiose Radvilų ir kai kurių kitų didikų valdose.

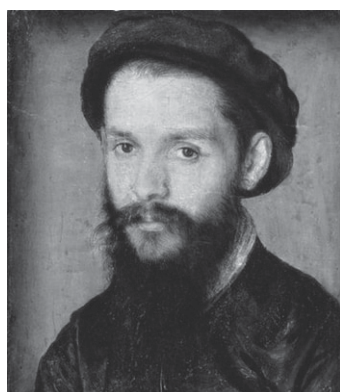
Svarbų vaidmenį šiuo laikotarpiu suvaidino kunigaikščiai ir protestantizmo mecenatai Kristupas Radvila (1585–1640) bei jo sūnus Jonušas Radvila (1612–1655), vidurio Lietuvoje suformavę didelę privačią Biržų kunigaikštystę ir valdę Kėdainių miestą. Kunigaikštis Kristupas Radvila labai domėjosi religiniais klausimais, ypač tarpkonfesine polemika, itin didelę jo bibliotekos dalį sudarė teologiniai veikalai. Skaitė lenkų, prancūzų ir lotynų kalbomis, rusėnų, priešingai sūnui Jonušui, nemokėjo.

Būtent Kristupo ir Jonušo Radvilų valdymo metu LDK Evangelikų Bažnyčioje išplito prancūzų religinės hugenotų kultūros tradicija. Ypač pažymėtinas prancūziškų psalmių LDK reformatų himnodijoje išpopuliarinimas. Klemenso Maroto (1495–1544) psalmių pagrindu Radvilos spaustuvėje Liubčėje po 1620 m. buvo išspausdintas LDK evangelikų giesmynas lenkų kalba; prancūziškų psalmių pagrindu nuo XVII a. vidurio imta giedoti ir lietuviškai – 1653 m. Kėdainiuose publikavus lietuvišką giesmyną (*Knyga nabožnystės krikščioniškos*). Galime prisiminti, jog šio reformatų konvoliuto pagrindinis giesmyno rengėjas Steponas Jaugelis-Telega antkapinėje epitafijoje buvo pavadintas *Lietuvos Marotu*.

Aktyviai ir nuolat veikiantys provinciniai Vilniaus sinodai XVII a. pirmojoje pusėje rūpinosi evangeliškosios kultūros sistemišku funkcionavimu. 1612 m. Vilniaus sinode evangelikas reformatas karaliaus sekretorius Janas Čyžas-Mintautas (Jan Czyż – Mintowt), ėjęs tų metų Sinode sinodo direktoriaus pareigas, informavo, kad yra paren-

IOHANNES · CALVINVS
ANNO · AETATIS · 53 ·
· B ·

Klemensas Marotas

gęs Kalvino pagrindinio teologinio veikalo – *Institutio christianae religionis (Krikščionių tikėjimo pagrindai)* – vertimą į lenkų kalbą. Čyžas-Mintautas prašė, kad vertimas būtų imamas tikrinti ir vertinti. Tokiu oficialiu cenzoriumi buvo paskirtas Vilniaus superintendentas Jokūbas Kosteckis. Vertimo, publikuotu pavidalu taip ir neišleisto, taisymas ir redagavimas dėl įvairių priežasčių tęsėsi labai ilgai. Po penkerių metų, 1617 m., Vilniaus sinode vertimą buvo pavesta dar kartą tikrinti Samueliui Lenartovičiui ir Jonui Minvydui. Dar po septynerių metų, 1625 m., Vilniaus sinode nurodyta vertimą tikrinti Naugarduko superintendentui Andriejui Dobžanskiui ir Adomui Rasijui.

Tačiau tų pačių 1625 m. Sinodas davė leidimą spausdinti kito vertė-

jo – Piotro Siestžencevičiaus atliktą dalies Kalvino *Institutio* vertimą. Piotras Siestžencevičius (Petrus Sestrencius, mirė 1655) – Jonušo Radvilos (vyresniojo) ir Kristupo Radvilos dvarų klientas, pradėjęs savo literatūrinę veiklą XVII a. pirmajame dešimtmetyje, 1611–1641 m. (daugiausia pas Radvilų spaustuvininką Petrą Blastus Kmitą) Vilniuje ir Liubčioje išspausdino keletą laidotuvių kalbų, tarp jų ir nebeiškūsią Kalbą, mirus Andriui Volanui. 1613 m. Vilniaus sinode buvo nurodyta, jog Siestžencevičius *tęsia studijas*, tačiau jau nuo 1613 m. pabaigos iki 1625 m. su pertraukomis Siestžencevičius ėjo Vilniaus evangelikų gimnazijos rektoriaus pareigas. O 1616 m. pasiprašė atleidžiamas nuo pareigų mokykloje ir Sinodas jo prašymą patenkino. <...>

Gavus leidimą Vilniaus sinode, 1626 m. Liubčėje, Petro Blastus Kmitos spaustuvėje, buvo išspausdintas veikalas *Nauka o Sakramientach Świątych Nowego Testamentu. Wzięta z czwartych ksiąg Institucij nabożenstwa krześcijańskiego Jana Kalwina i na polską rzecz przeniesiona. (Naujojo Testamento mokymas apie Šventuosius Sakramentus. Paimtas ir į lenkų kalbą išverstas iš Jono Kalvino ketvirtosios „Krikščionių tikėjimo pagrindų“ knygos)*. Nors protestantizmo idėjos išleidžiant leidinį Lietuvoje gyvavo jau šimtmetį, tai buvo pirmoji realizuota Kalvino teksto vertimo publikacija lenkų kalba.

Leidinio pavadinime nurodyta, kad pateikiama tik Kalvino *Institutio* vertimo dalis apie Sakramentą (Kalvino veikale 14 skyrius buvo skirtas Eucharistijos Sakramento analizei), iš tiesų Siestžencevičiaus vertimas pateikė dar keturių didžiojo Kalvino veikalo dalių vertimą. Iš viso leidime buvo paeiliui pateiktas penkių (14–19) skyrių vertimas, praleistas 16 skyrius.

Eucharistijos tema leidiniui buvo pasirinkta neatsitiktinai, nes nuo pat Reformacijos pradžios polemika dėl šio Sakramento sampratos buvo ak-

Naujoji apaštalu bažnyčia

Tu parodysi man taką, kuris veda į gyvenimą. Tavo Artume – džiaugsmo pilnatvė, tavo dešinėje – amžina linksmybė /Ps 16, 11/.

2017 m. kovo 30 d. Lietuvos respublikos Seimas priėmė nutarimą, kuriu Lietuvos **Naujajai apaštalu bažnyčiai** suteikė valstybės pripažinimą.

Teisingumo ministerija yra pripažinusi, kad ši Bažnyčia atitinka visus reikalavimus, išvadoje pažymima, kad ši Bažnyčia pripažįsta katalikiško kanono Bibliją ir puoselėja pagarbų santykį su kitų konfesijų atstovais. Lietuvoje veikia 45 bažnyčios, šiai Bažnyčiai save priskiria daugiau nei trys tūkstančiai tikinčiųjų, – pristačius nutarimo projektą sakė Žmogaus teisių komiteto vadovas Valerijus Simulikas. Netradicinės religinės bendrijos gali būti valstybės pripažintos kaip Lietuvos istorinio, dvasinio ir socialinio palikimo dalis, jeigu jos palaikomos visuomenės ir jų mokymas bei apeigos neprieštarauja įstatymams ir dorai.

Naujoji apaštalu bažnyčia yra krikščioniška Bažnyčia, besilaikanti istorinės krikščionybės doktrinų, tačiau ypatingą vietą suteikianti apaštalam, per kuriuos atleidžiamos nuodėmės pamaldose, teikiami sakramentai.

Lietuvoje yra **devynios tradicinės** religinės bendruomenės: lotynų apeigų katalikų, graikų apeigų katalikų, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, ortodoksų (stačiatikių), sentikių, judėjų, musulmonų sunitų ir kairaimių. Valstybė dar yra pripažinusi tris religines bendruomenes kaip Lietuvos

istorinio, dvasinio ir socialinio palikimo dalį: Lietuvos evangelikus bapčius, Septintosios dienos adventistus ir Lietuvos evangelinio tikėjimo krikščionių sąjungą (sekmininkus). Tradicinės religinės bendruomenės mūsų šalyje gauna valstybės paramą, į ją gali pretenduoti ir valstybės pripažintos religinės bendruomenės. (*www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuvos-naujajai-apaštalu-baznyciai-valstybes-pripazinimas.d?id=74212782/*).

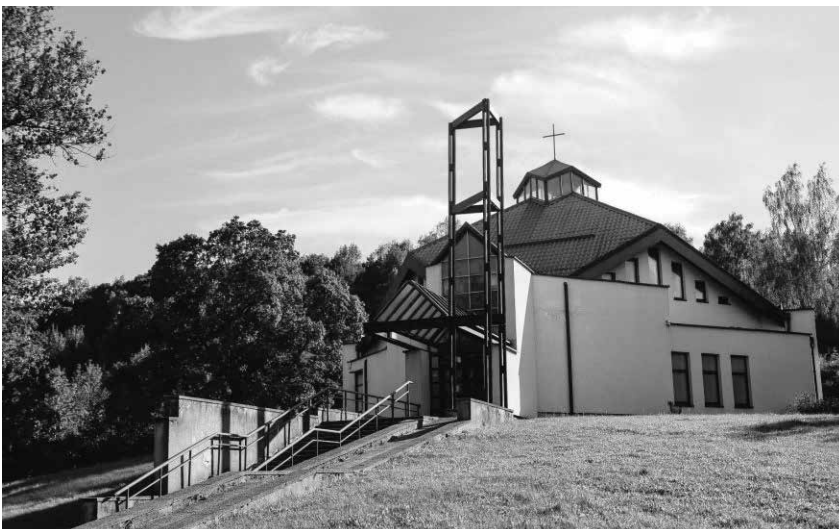
Vilniuje, priešais Rasų kapines, pagal architektų Mariaus Šaliamoro ir Vytauto Nasvyčio projektą, 1994 metais Naujoji apaštalu bažnyčia pasistatė savo Maldos namus. Bažnyčios tikėjimo pagrindas yra Senasis ir Naujasis Testamentai, pripažįstami trys sakramentai: Krikštas vandeniui, Šventas tikinčiojo paženklinimas – Šventosios Dvasios suteikimas, atliekamas apaštalo malda ir rankų uždėjimu, ir Šventoji Vakarinė, dalijama po nuodėmių atleidimo. Asmuo, sulaukęs 14 metų, yra konfirmuojamas – tėvai atleidžiami nuo įsipareigojimų Dievui, duotų Krikšto metu. Bažnyčiose naudojami kryžiai be nukryžiuotojo.

Plačiau apie Naująją apaštalu bažnyčią – žemiau pateiktame Rasos Pranskevičiūtės straipsnyje iš *Religinių bendruomenių ir dvasinių grupių Lietuvoje žinyno*.

Naujosios apaštalu bažnyčios ištakos – Romos katalikų ir protestantiškos konfesijos. 1826–1832 m. Bažnyčios ir pagrindinių jos principų formavimo ėmėsi Bavarijos katalikų kunigas Georgas Lutzas ir Londono presbiterionų kunigas Edwardas Irvingas (todėl šios bažnyčios nariai dar kitaip vadinami *irvingistai* – „V.r.ž.“ past.). E. Irvingas sukūrė pirmą bendruomenės struktūrą, kurioje svarbiausi yra 12 apaštalu, įšventintų pagal privačius apreiškimus (1832 m. įšventinti pirmieji apaštalai). Tikima, kad apaštalai sulauks antrojo Kristaus atėjimo, tačiau iš dvylikos apaštalu likus šešiams, šie naujų šventinti nesutiko. 1863 metais Hamburge Vokietijos bendruomenių atstovai, įšventinę savo apaštala, sukėlė judėjimo skilimą (*Naująją apaštalu Bažnyčia* įvardindami *Vokietijos bendrija*).

Šiandien Bažnyčia vienija apie 10 mln. narių ir veikia daugiau kaip 170 šalių, ją sudaro apie 50 tūkst. bendruomenių. Aukščiausias vadovas – vyriausiasis apaštalas, kurį renka visų apaštalu kolegijos nariai, reziduoja Ciuriche (Šveicarija). Organizacija suskirstyta teritoriniu principu, kiekvienai jų vadovauja vyriausiojo apaštalo paskirtas apaštalas. 2006 metais pasaulyje buvo daugiau nei 200 bažnyčios apaštalu.

Lietuvoje *Naujoji apaštalu bažnyčia* veikia nuo XX a. pradžios. 1902 m. pirmoji bendruomenė įsikūrė Karaliaučiuje, 1906 m. – Šilutėje, 1937 m. – Klaipėdoje ir Kybartuose. Po Antrojo pasaulinio karo Bažnyčia oficialiai Lietuvoje pradėjo veikti 1991 m., po trejų metų – pašventinti maldos namai Vilniuje. Iki 2006 metų maldos namai buvo pastatyti ir Klaipėdoje, Kaune, Šilutėje, Šiauliuose, Kybartuose. Bažnyčios centras – Vilniuje. 2001 metų gyventojų surašymo duomenimis, šalyje buvo 436 bažnyčios nariai.

Parengė Rasa Pranskevičiūtė,
Iš http://www.tm.lt/rel_static/rel_zinynas/2856.html

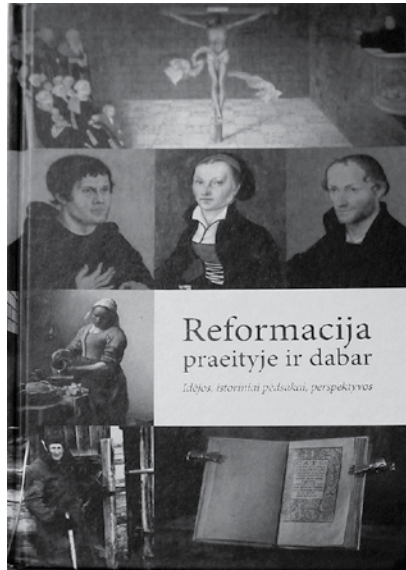
Reformacija praeityje ir dabar

Idėjos, istoriniai pėdsakai, perspektyvos

Baigiantis Reformacijos jubiliejinių metų šurmuliui, leidykla *Ganytojas* išleido Lietuvos evangelinių Bažnyčių parengtą leidinį *REFORMACIJA PRAEITYJE IR DABAR. Idėjos, istoriniai pėdsakai, perspektyvos*. Sudarytojas – teologas Holger Lahayne, LERB Sinodo kuratorius, lektorius.

Pusė knygos autorių yra kunigai arba pastoriai bei ordinuoti bažnyčių dvasininkai, kita pusė – pasauliečiai: moterys ir vyrai, nes, kaip rašoma pratarėje, *Biblija nėra parašyta tik vadovaujantiems vyrams*.

Leidinyje atspindi ir vyravimą Lietuvoje įvairių evangelinių Bažnyčių – tradicinių ir netradicinių, valstybės remiamų ir ne... Reformatams atstovauja, be sudarytojo kurt. H. Lahayne, gen. superintendantas kun. Tomas Šernas, pateikęs

straipsnį *Kuo jūs skiriatės nuo katalikų?*, ir žurnalistė, profesionali gidė – Viktorija Liauškaitė su straipsniu *Pasižvalgykime po protestantiškąjį Vilnių*.

Pristatant leidinį, rašoma:

Reformacija pakeitė beveik visą Europą, tačiau Lietuvoje, deja, šiam judėjimui nebuvo lemta išitvirtinti plačiu mastu. Dėl to evangelikai, Reformacijos paveldėtojai, šiandien mūsų šalyje sudaro tik menką mažumą. <...> Autoriai iš skirtingų Lietuvos evangelinių bažnyčių apžvelgia reformacijos idėjas, istorinį ir kultūrinį jos paveldą bei perspektyvas. Dėmesio skirta ir sovietmečio sunkumams bei to laikotarpio suformuoto mentaliteto aptarimui.

„V.r.ž.“ inf.

◀ atkelta iš 5 p.

tualiausia ne tik tarp krikščioniškųjų Bažnyčių Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. Eucharistijos suvokimo skirtumai buvo pagrindiniai skirtumai, neleidę įgyvendinti bandytų LDK reformatų ir liuteronų Bažnyčių suvienijimo. Savo ruožtu Helvetų Bažnyčios viduje ši samprata ilgai buvo gana nevienalytė ir Kalvinas laikytas jos normintoju.

Kalvino recepcija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje pirmąjį protestantizmo šimtmetį nebuvo labai intensyvi, bet tvirtinosi nuosekliai. Ankstyviausiuoju Reformacijos periodu Helvetų ortodoksijos ir LDK Evangelikų Bažnyčios santykius komplikavo itin aktyvios trinitoristinės polemikos toleravimas, vėliau – reformatams gryninant savo ortodoksiją – galimą Kalvino teologijos dominavimą nustelbė LDK reformatų pastangos derinti doktriną su kitų evangeliškų konfesijų, ypač liuteronų, doktrina, siekiant sustiprinti protestantizmo pozicijas Lietuvoje. Tik XVII a. pirmojoje pusėje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystė-

Liubčia dabar

je Kalvinas ima išitvirtinti kaip išskirtinis konfesinės tapatybės lyderis. Suformuojamas masiškesnis jo mokymo įsisavinimo poreikis, o nuo šio teologo pavardės kilusios populiarios *kalvinizmo* bei *kalvinų* ir *kalvinistų tikybos* sąvokos, XVI amžiuje oponentų sukurtos kaip įžeidžiantys eponimai, pačių Lietuvos Didžiosios

Kunigaikštystės evangelikų imamos vartoti kaip pozityvūs tapatybės nusakymo terminai.

Iš prof. habil. dr. Dainoros Pociūtės-Abukevičienės straipsnio *Kalvinas XVI-XVII a. Lietuvoje: nuo korespondencijos iki pirmosios publikacijos*
www.ref.lt

KĄ PALIKO REFORMACIJA?

Reformacijos ekspertai tikriausiai niekada nesiliaus ginčytis: ar šis Bažnyčios atsinaujinimo judėjimas žymi labiau švelnią transformaciją, ar vis dėlto įvyko kai kas radikalesnio – **revoliucija, o ne reforma?** Vieni akcentuoja tęstinumą, kiti naujoviškumą. Visi sutinka, kad reformatoriai siekė sugrįžti prie šaknų ir apvalyti Bažnyčių nuo blogybių. Tačiau ar tai viskas? Ar Reformacijos metu Bažnyčia buvo tik aptvarstyta, ar veikė ir chirurgas, išoperavęs išsius paliegusius organus? Ką apie tai sako Bažnyčios ir kultūros istorija? Kas iš tikrųjų pasikeitė ilgam? Šiandien madinga teigti, kad katalikai ir protestantai turi – beveik – tą patį tikėjimą, tą patį galvoja apie esminius teologijos teiginius, o skirtingi lieka tik kai kurie akcentai. Tačiau ne viską taip lengva užglaistyti. Iš tikrųjų skirtumų tarp Romos katalikų ir protestantų esama ir jie yra reikšmingi. Per šimtmečius išsivystė skirtingos kultūros, paremtos besiskiriančios teologijos. Apžvelkime keturias sritis, kuriose Reformacija paliko ryškius lūžio pėdsakus. Šiame „V. r. ž.“ numeryje spausdiname sutrumpintą skyrių **Mirusieji**.

Mirusieji

Kas bus po mirties? Kas po mirties laukia tikinčio žmogaus? Ar yra ko bijoti? Tokie klausimai visais laikais, taip pat ir Reformacijos pradžioje, žmonėms nedavė ramybės. Dėl skirtingų atsakymų Bažnyčių keliai netrukus išsiskyrė. Iki šiol evangelikų ir katalikų požiūriai į anapusinį pasaulį nesutampa gana smarkiai. <...>

Evangelikai įsitikinę, kad mirusiam žmogui jau niekas nebegali padėti, tad ir mūsų maldos jiems nėra nei naudingos, nei reikalingos. Evangelikai moko, kad išrinktųjų sielos po mirties netūno užstrigusios *Dangaus prieangiuose* ar dar kur kitur, o iš karto susitinka su Dievu, kadangi jau iki tol būna visiškai švartios.

Katalikai sako, kad gyvieji gali padėti mirusiesiems, o kai kurie iš mirusiųjų – šventieji ir Marija, kurie jau *pasiekė Dangų* – gali pagelbėti gyviesiems žemėje. Todėl R.

katalikų dvasininkai ragina prašyti *šventųjų užtarimo*. Panašios kalbos ir, visų pirma, beveik visos lietuvių tautos veiksmai kiekvieną lapkričio pradžią rodo, kad Reformacija dar toli gražu nėra pasibaigusi. Evangelikų supratimu mirusieji yra numirę, ir viskas, o mes, gyvieji, jiems padėti niekuo negalime (žr., pvz., 2 Sam 12, 22-23). Jeigu jie šiame gyvenime tikėjo, tada yra pas Dievą, jeigu netikėjo, deja, iškeliavo į pražūtį. Gyvieji jiems įtakos nedaro ir negali padaryti, taip pat ir atvirksčiai.

Martynas Liuteris sako: *Savo Žodyje Dievas nurodė mums du kelius: vieną – per tikėjimą vedantį į išganymą, kitą – per netikėjimą vedantį į pražūtį. Apie skaityklą čia nieko nepasakyta, skaitykla čia ir negali būti paminėta, nes ji sumenkina ir aptemdo Kristaus malonę. (Užstalės pokalbiai)* Reformacijos mokymas sudavė rimtą kirtį nusistovėjusiam mirusiųjų kultui, radikaliai išraudamas jo apeigas bei tradicijas.

Tuo tarpu nuo pat viduramžių iki šios dienos vienas iš Romos katalikų teologijos bei pamaldumo kerolinių postulatų skelbia, kad mirusieji ir gyvieji daro įtaką vieni kitiems. Gali būti, kad Liuterio laikų žmonių pomirtinio gyvenimo baimė buvo gerokai didesnė negu dabar, tačiau bendras įsitikinimas, kad gyvieji ir mirusieji tarsi sudaro vieną didelę *komandą*, koks buvo tada, toks liko ir šiandien. <...>

Mirusiųjų labai mišios ir maldos, skaitykla, atlidai, šventųjų ir Marijos nuopelnai – Reformacija visam tam padarė galą. <...>. Šioje srityje kultūrinis skirtumas tarp konfesijų bene radikaliausias. 1542 m. Liuteris

rašė, kad tokias *popiežiaus baisybes* kaip mišios už mirusius ir skaitykla bei *visą kitą apgaulę* evangelikai panaikino ir *švariai iššluostė*.

Reformacija atnešė žmonėms gerą žinią – ir apie gyvenimą žemėje, ir apie gyvenimą po mirties. *Heidelbergo katekizme* akcentuojama, kad pasibaigus gyvenimui, *siela bus iš karto paimta pas Kristų, jos Galvą (57)*. *Vestminsterio tikėjimo išpažinime* rašoma, kad po mirties tikinčiųjų sielos *tuoj pat sugrįžta pas Dievą... ten jos regi Dievo veidą šviesoje ir šlovėje. (32,1)* *Antrasis šveicariškasis išpažinimas* taip pat patvirtina: *Mes tikrai tikime, kad po kūniškos mirties tikintieji keliauja tiesiai pas Kristų, todėl jiems visiškai nereikia gyvųjų užtarimo ar maldų už velionius nei jokių apeigų. (XXVI)*

Nereikia, nes užtenka vien Kristaus ir Jo darbų. *Augsburgo išpažinimas* priduria: *Rašte nemokoma šauktis šventųjų ar prašyti šventųjų pagalbos, nes kaip tarpininkas, permaldautojas, vyriausias kunigas ir užtarėjas mums iškeliamas vien Kristus. (XXI)*

Evangelikai peikia Romos katalikų laidojimo apeigas dėl to, kad siekia apginti biblinį *vien Kristus* principą.

Romos bažnyčios lobyną sudaro ir kraujas kankinių (šventųjų), kurie įgijo tariamai daugiau nuopelnų negu jiems patiems reikalinga. J. Kalvinas nesutiko, sakydamas, kad tokiu būdu *jų kraujas sumaišomas su Kristaus krauju*, taip pat ir pats Kristus *daromas eiliniu šventuoju*, kai tuo tarpu turėtų būti *tik Jis vienas skelbiamas, Jisai vienas žmo-*

nių akiratin pristatomas, tik į Jį akys kreipiamos, kai siekiama sužinoti, kokiū būdu įgyjamas nuodėmių atleidimas, susitaikymas ir šventumas. (Inst. III 5,3 – Jean Calvin *Institutio christianae religionis* III 5,3 – liet. Krikščionių tikėjimo pagrindai – „V. r. ž.“ past.)

Išoriškai žiūrint evangelikai savo mirusius laidoja panašiai kaip katalikai. Kalvinas ne kartą akcentavo, kad pats laidojimas yra geras paprotys ir mūsų žmogiškos kultūros dalis. Saikingo gedulo... nesmerkiame, manydami, jog būtų nežmoniška visiškai neliūdėti, – rašo H. Bulingeris. Reikia pagarbiai ir be prietarų [mirusių] atiduoti žemei, be to, garbingai paminėti tuos, kurie šventai užmigo Viešpatyje, ir jų paliktiems artimiesiems, našlėms ir našlaičiams atlikti gailestingumo pareigą; nemokome, kad mirusiais reikia dar kaip nors kitaip rūpintis. (Antrasis šveicariškasis išpažinimas, XXVI).

Nėra reikalo mirusiuosius kokiū nors ypatingu būdu nei gerbti, nei kaip kitaip jais rūpintis, nes jiems to visiškai nereikia. Pats Kalvinas savo asmeniu davė pavyzdį: jis panorėjo būti palaidotas kukliai ir net be antkapio (tad tiksliai jo kapo vieta ir iki šiolei nežinoma). Ypač reformatai pabrėžia, kad laidotuvių nerengtume bažnyčiose ir nereikalautume dvasininko. Radikaliausiai dėl laidojimo pasisakė britų puritonai. Pres-

H. Bulingeris

biterijonų *Directory for the Public Worship of God* (1647) nenumato jokių apeigų net prie kapo.

Vis dėlto dažniausiai ir evangelikų laidotuvių ceremonijose dalyvauja dvasininkai. Bet jų veiklos ir dėmesio centre yra gyvieji. Evangelikai išvystė pamokslo, skirto gedintiesiems, kultūrą. Gedintieji turi būti Dievo Žodžiu paguosti ir pastiprinti. Laidotuvės laikomos proga pasvarstyti apie būsimąjį gyvenimą ir prisikėlimo viltį. O Liuteris siūlė, kad laidotuvių metu skambėtų *paguodos giesmės apie nuodėmių atleidimą, apie ramybę, užmigimą, apie mirusių tikinčiųjų gyvenimą ir prisikėlimą, idant stiprėtų ir augtų mūsų tikėjimas*.

Kurt. Holger Lahayne
Iš www.ref.lt

Per lūžtantį KELĮ

po lapkričio 26-osios...
Nebijokim gyventi, ...
jei TAIP lemta

Liūdesio akys išmoksta guosti.
Ir praradimo skausmas švelnėja...
Karštas lašelis, riedantis skruostu,
Slūgsta ir vėsta nuo lūpų vėjo.

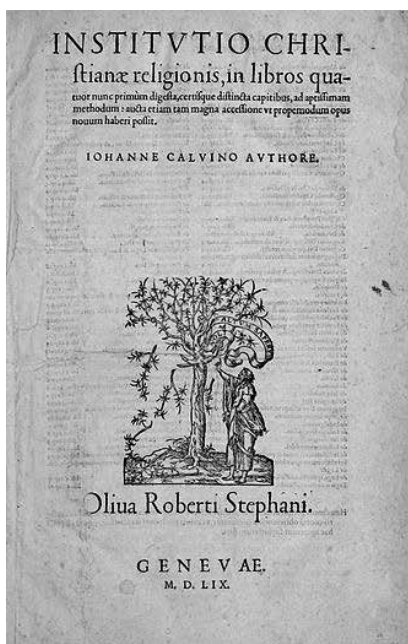
Laikas išmokė prakalbinti tylą.
Ir nebijoti prarast brangiausią.
Žengti per slenkstį nerimui kylant,
Niekam nežinant, nieko neklausiant...

Kol slėnių rūkas mintį klaidina,
Kol naktį gėlės žvaigždėm rasoja.
Kol pienių laukas žada dar vyno,
Kol gimtas kraštas atstoja rojų.

Kai skausmo kirčiai praranda jėgą,
O išdavysčių peiliai sudyla.
Kai abejonių nuovargis miega,
O atleidimas – nuoširdžiai tyras.

Daug ką praradus, tikėt, kad liko
Tiek daug dar Visko, kad išgyventum.
Nusišypsoti žvelgiančiam rytui.
O sau ištarti: Viskas – NE VELTUI...

Genovaitė Mikalajūnienė
2017 m. gruodis

Jean Calvin *Institutio christianae religionis*

Tradiciškai laikomas J. Kalvino kapu Ženevos Plainpalais kapinėse, nes tiksliai jo kapo vieta nežinoma

Reformacijos takai Ženevoje

Baigiasi 500 metų Reformacijos Jubiliejui skirti renginiai mūsų šalyje ir pasaulyje, kurie daugiau buvo fokusuoti į Liuteronišką Reformaciją ir Martyno Liuterio asmenį. Reformacijos pirmeiviais buvo daug teologų-dvasininkų, kurie tęsė ar vystė toliau Reformacijos judėjimą. Iškilio tokios asmenybės kaip liuternas Pilypas Melanchtonas, reformatai Ulrichas Cvinglis, Jonas Kalvinas, Teodoras Beza, Henrichas Bulingeris, škotų Džonas Noksas ir kt.

Pradedame spausdinti Vilniaus parapijietės Aurelijos Arlauskienės *Įspūdžius* iš šių metų kelionės po Kalvino miestą – Ženevą.

Įspūdingai pažymime Reformacijos 500 metų jubiliejų! Naujais leidiniais, įdomiomis diskusijomis, giesmėmis, nacionalinės operos premjera, animaciniu filmu! Tiesiog nuostabu sekti šį naujienų kaleidoskopą, kurį pildau savo mintimis bei vaizdais iš vasaros kelionės po Ženevą. Klajoti šio miesto senamiščių jubiliejiniiais Reformacijos metais buvo tikrų tikriausia Dievo dovana. O tokiomis dovanomis, žinia, negalima nesidalinti. Po Ženevos senamiestį vaikštinėjau su VŠĮ *Reformatų literatūros centras* 2012 metais išleista W. J. Grier knyga *Reformatorius Jonas Kalvinas*. Tas puikus leidinys buvo lyg raktas, kuriuo atrakinėjau protestantiškos Ženevos praeities-dabarties duris.

I. Ženevos dienoraštis. Jono Kalvino gatvė

Jonas Kalvinas (1509-1564) – vienas žymiausių Reformacijos veikėjų, teologų nugyveno vos 55 metus, iš

J. Kalvino gatvė

kurių 28-erius praleido Ženevoje, kur darbavosi kaip Evangelijos tarnautojas. Tiesa, iš tų 28 metų reikia atimti trejus – tiek Ženevos valdžia jį buvo išvariusi iš miesto. Kalvinas gyveno Kanauninkų gatvėje. Toje pačioje jaukioje gatvelėje, kuri dabar pavadinta Jo vardu. Čia stovėjo Kalvinų šeimos namas – Jonas buvo vedęs našlę Ideletę de Bure. Iš čia Kalvinas kasryt eidavo sakyti pamokslų į Šv. Petro katedrą – vasarą penktą, žiemą šeštą ryto, taip pat skaityti paskaitų į Kalvino auditoriją, į įvairius susitikimus, Konsistorijos posėdžius. Čia gimė Jo knygos, begalė laišku. Čia priimdavo gausius lankytojus. Sakoma, kad tuo metu Ženeva buvo visų šalių reformuotų bažnyčių širdis, o Kalvino namai Kanauninkų gatvėje – Ženevos centras.

Kalvino namas, kuriame Didysis Reformatorius surašė ir savo testamentą, buvo nugriautas 1706 metais (tai byloja atminimo lenta). Jo vietoje stovinčio pastato durų niekas, deja, neatidarė. Tikėjaisi anapus mūro sienų pamatyti W.J. Grier knygoje minimą sodą ir kiemą. Dabar šioje gatvelėje, telpančioje į 230 mano žingsnių, išsikūrusios įvairios įstaigos, dailės galerija, prabangios parduotuvės. Ir jauki kavinukė su girgždančiais laiptais į antrą aukštą. Neužėiti į ją neįmanoma vien todėl, kad čia, kaip niekur kitur, aiškiai jauti sustojusį laiką. Atrodo, kad per tuos keletą metų nuo paskutinio mano apsilankymo, niekas taip ir

Namas, kuriame gyveno Jonas Kalvinas, nugriautas 1706 metais

Čia kadaise stovėjo Kalvinų šeimos namas

neatitraukė tų senųjų užuolaidėlių. Tas pats mielas padavėjas, ta pati nuostabiai kvapni kava ir tos pačios, tik Ženevoje apninkančios mintys. Atrodo, kad kaskart išvažiuojant į Lietuvą, jos lieka čia, užsiropščia į lentynėlę, susisuka į kamuoliuką ir lyg ištikimas šuo laukia manęs, sugrįžtančios. Ir kai Likimas vėl mes telėja progą čia mėgautis kvapniąja akimirka, jos vėl apninka mane... Kas šioje vietoje buvo prieš beveik 500 metų. Pavyzdžiui, 1536 metų liepą, kuomet J. Kalvinas iš Prancūzijos atvyko į Ženevą – miestą, kur tuo metu vyko esminiai politiniai ir religiniai pokyčiai. Ką tik, 1536-ųjų gegužės 21 dieną, jau buvo įvykęs Visuotinis Ženevos piliečių susirinkimas ir priesaika, vieningai patvirtinę Reformacijos įvedimą.

Jonas Kalvinas laikomas vienu kūrybiškiausių rašytojų krikščionybės istorijoje. Jis – penkiasdešimt devynių storų knygų autorius, taip pat parašė komentarus trisdešimčiai Biblijos knygų, yra išspausdinti 4000 Jo laiškų.

II. Ženevos dienoraštis.

Šv. Petro katedra

Vienas seniausių ir įspūdingiausių Ženevos senamiesčio statinių – Šv. Petro katedra, į kurią plūsta vaikiukai, kuriuos nufotografavau nuoširdžiai stebėdamasi, kaip jie klausė tų savo auklėtojų. Čia ateina jaunimas ir orūs senjorai. Turtingi

ir nelabai. Į šią šventovę kelis kartus per dieną iš namų Kanauninkų (dabar J. Kalvino) gatvėje XVI a. viduryje skubėdavo pamokslauti Jonas Kalvinas. Sakoma, kad pasiklausyti šio Žodžio skelbėjo rinkdavosi minios. Pasak profesoriaus E. Dumergo, sakiusio įspūdingą kalbą šioje katedroje 1909-ųjų liepos 2 d., švenčiant Kalvino 400-ąsias gimimo metines, Jo pamokslai būdavę *paprasti ir nepadailinti. Nebuvo vaidybos ir daugiažodžiavimo. Jis kalbėjo žmonių kalba, vartojo kasdienes frazes ir savo žodžius iliustravo paprasčiausiais palyginimais.*

Iki šių dienų katedroje išlikusi Kalvino kėdė, į kurią įsprauti savo sėdimąją bando vos ne kiekvienas prašalaitis. Tuomet netoliese stovinti prižiūrėtoja, netekusi kantrybės, ją perriša nelabai gražia virvele. Daugumą tas sudrausmina, bet atsiranda tokių turistų, kurie bando galynėtis net su virvės mazgu... Tas tvarką mėgstantiems šveicarams yra tiesiog nesuprantama.

Katedroje išlikę ir XV amžiaus suolai. Ir dieviškai skambantys vargonai – kaip tik tomis dienomis vyko tarptautinis vargonų muzikos festivalis, kurio metu žymiausi Europos vargonininkai dovanojo įstambiausias akimirkas. Per vieną iš tokių koncertų net nukrito mano skrybėlė – muzika piestu pastatė ne tik širdį, bet ir plaukus, kurie, kaip tie želme-

Kalvino kėdė

nys Vilniaus reformatų bažnyčioje prieš Kultūros naktį, žemę pakėlė...

Na, o paskutinis dėmuo į Šv. Petro katedros įspūdžių kraitelę – kopimas įvijais laiptukais į šiaurinį jos bokštą, iš kurio atsiveria įspūdinga Ženevos panorama. Ja pasigrožėjus iki valiai laukia tikras išbandymas – kelionė žemyn tais pačiais siaurais siaurais suktais suktais laipteliukais. Kai galų gale pasieki žemę, nėra kitos minties, kaip apdovanoti save kava ir skaniausiu pyragėliu už kampe esančioje kavinėje...

/bus daugiau/

A. Arlauskienė
Nuotraukos autorės

Šv. Petro katedra

Šv. Petro katedros vidus

REFORMACIJA IR SENOJI LIETUVOS RAŠTIJA

2017 m. lapkričio 17 d. Lietuvių literatūros ir tautosakos institute vyko mokslinė konferencija – XVII Jurgio Lebedžio skaitymai – *Reformacija ir senoji Lietuvos raštija*, skirta Reformacijos 500 metų sukakčiai ir Jono Berento (1667–1737), Prūsų Lietuvos liuteronų kunigo, religinių leidinių vertėjo bei redaktoriaus, 350 gimimo metinėms paminėti.

Jonas Berentas (*Behrendt*) gimė 1667 m. sausio 18 d. Įsrutyje (dab. Černiachovskas, vok. Instenburg), Mažoji Lietuva.

1685–1692 m. studijavo Karaliaučiaus universitete, o nuo 1693 m. kunigavo Mielkiemyje (dab. *Kalininas*), paskui – Encūnuose (dab. *Repinas*). Nuo 1711 m. – Įsručio arkipresbiteris – superintendantas.

Jonas Berentas buvo vienas iš 1719 metais J. H. Lysijaus (1670–1731) parengto dvikalbio (lietuvių-vokiečių kalbomis) M. Liuterio *Katekizmo* redaktorių. Išvertė *Agendą* (*pamaldų liturgijos taisyklės*), parašė *Davadas pamokinimas* (1730 m.), parengė ir redagavo 1732 m. giesmyno *Iš naujo perveždėtos ir pagerintos giesmių knygos* leidimą, pridėdamas 17-a savo verstų giesmių. Iki 1748 m. išėjo šeši giesmyno leidimai. 1735 m. buvo paskirtas vyriausiu taip

vadinamos *Kvanto Biblijos* vertimo redaktoriumi. *Giesmynui* ir *Biblijai* parašė lietuviškas pratarmes.

Mirė 1737 m. balandžio 13 d. Įsrutyje, Mažoji Lietuva.

Konferencijoje buvo skaityta net dešimt pranešimų. Kai kurie mažai susiję su Reformacija ar evangelikais....

Konferenciją pradėjo liuteronų kunigas, Klaipėdos universiteto docentas, habil. dr. **Darius Petkūnas** pranešimu *Liturgija kaip veiksnys baltų tautinei tapatybei išsaugoti Prūsijos kunigaikštystėje*. Prelegentas kalbėjo apie Reformacijos vieno iš siekių – pamaldų laikymą gyventojams suprantama kalba įgyvendinimą Prūsijos kunigaikštystėje, jai 1525 m. tapus liuteroniška valstybe, kai didysis magistras Albrechtas kryžiuočių ordiną reorganizavo į pasaulietinę liuteronišką valstybę.

M. Liuteris reformavo Mišių liturgiją ir greit Prūsijoje imta laikyti pamaldas vokiečių kalba, nors dar buvo vartojama ir lotynų. Vokiškai buvo sakomi pamokslai, skelbiama Evangelija, bet ne iš karto visa liturgija buvo atliekama vokiškai. Bet oficiali krašto liturginė kalba buvo vokiečių. Kunigaikštystėje gyveno įvairių tautybių žmonės: lenkai, prūsai, sūduviai, kuršiai, lietuviai. Reformacijos reikalavimas laikyti pamaldas gimtąją kalba pasitarnavo tautinių kalbų išsaugojimui, nes reikėjo išversti pamaldų liturgines knygas į vietines kalbas. Taip liturgija tapo veiksniu baltų tautinei tapaty-

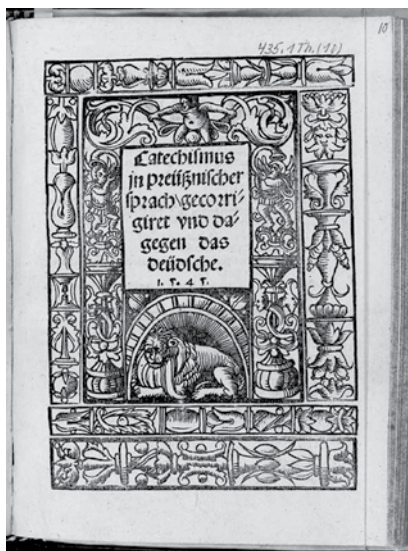
Habil. dr. Darius Petkūnas

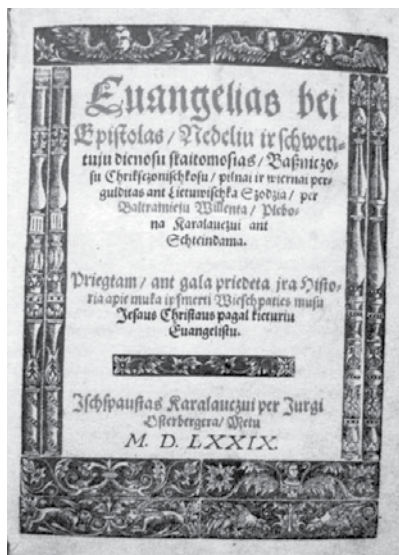
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Sekluciano Evangelijos

Prūsiškas Katekizmas, išleistas
1545 m. Karaliaučiuje

Baltramiejus Vilentas Evangelijos ir
laiškai, 1579 m. Karaliaučius

bei išsaugoti Prūsijos kunigaikštystėje, paliko pasauliui jau išnykusios – prūsų – kalbos raštus.

Galimybė įteisinti savo kalbą pirmiausia pasinaudojo Mozūrijos lenkai jau 1544 m. išsivertę Agendą – bažnyčios liturgijos nuostatus. Seklucianas parengė pirmąjį Giesmyną lenkų kalba, buvo išverstas N. Testamentas, 1554 m. išėjo Kancionolas (*giesmynas*) lenkiškai. Šiek tiek vėliau galimybė įteisinti savo kalbą liturgijoje pasinaudojo ir lietuviai. Pagrindiniai lietuviškų liturginių tekstų vertėjai buvo lietuviai iš Didžiosios Lietuvos, studijavę Karaliaučiaus universitete: Martynas Mažvydas, Baltramiejus Vilentas ir kiti. 1547 m. išleistas *Katekizmas*, 1559 m. – *Forma krikštijimo*, *Eucharistijos liturgija*, giesmynai *Giesmės krikščioniškos* (1 ir 2 dalys), 1589 m. – *Giesmės duchaunos*, 1579 m. B. Vilento – *Evangelijos ir laiškai*.

Nuo 1542 m. Prūsijoje buvo pradėta vizituoti parapijas, tikrinti, kaip katechetizuojama liaudis, ar sakomi pamokslai to regiono gyventojų gimtąja kalba. Nors kunigaikštis Albrechtas prūsų jaunimui buvo paskyręs stipendijas studijoms Karaliaučiaus universitete, tačiau prūsai nesugebėjo tinkamai išmoksinti kunigų iš savo tarpo, kurie būtų pajėgūs parengti svarbiausius liturginius tekstus prūsiškai. Tik trys knygos Albrechto paliepiamu buvo išleistos prūsiškai: 1545 m. išleistas *Katekizmas*, 1558-

ais – prūsiška *Agenda*, o 1561 m. išverstas M. Liuterio *Mažasis katekizmas*. Didesniems darbams trukdė ir kryžiuočiai 1310 m. uždraudę prūsiškai kalbėti, tarnauti mieste, steigtos tik vokiškos mokyklos. Ir nors kunigaikštis Albrechtas panaikino draudimus, mokyklose buvo leista kalbėti prūsiškai, bet dauguma autochtonų jau buvo nutautėję ir prūsų kalba netapo liturgine. Mišios, vakarinės ir rytmetinės pamaldos prūsams buvo laikomos vokiečių kalba – visa tai paspartino prūsų kalbos išnykimą krašte.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto vyr. mokslinė bendradarbė dr. **Liucija Citavičiūtė** skaitė pranešimą *Kultūriniai Reformacijos aspektai Prūsijoje XVI amžiuje*, akcentuodama, kad Reformacijos įsitvirtinimo Prūsijoje data reikia laikyti 1544 metus, kai vyskupas Brismanas išleido visuotinę evangelišką Agendą Prūsijos karalystei. Kunigaikštis Albrechtas Brandenburgietis – protestantiškos Prūsijos valstybės ir tuo pačiu Bažnyčios vadovas – oficialiai įtvirtino vietinių kalbų vartojimą religiniame gyvenime. Krikšto apeigos nuo 1524 m. jau buvo atliekamos ir lietuvių kalba. Labai svarbus reformacijos įtvirtinimui Prūsijoje buvo Karaliaučiaus universiteto 1544 m. įsteigimas. Tai sudarė sąlygas ir lietuvių raštijos atsiradimui. Iš Didžiosios Lietuvos pakviesti pirmieji universiteto profesoriai St. Rapolionis, A. Kulvietis

rūpinosi kunigų rengimu lietuviškoms parapijoms, vertė į lietuvių kalbą giesmes. Pvz.: S. Rapolionis išvertė giesmę *Dievo Tėvo išmintis...*, A. Kulvietis – *Pagarbints būki ir pačestavotas*.

1546 m. atvažiuavęs studijuoti Martynas Mažvydas parengė pirmąsias penkias lietuviškas knygas. Jo darbą tęsė kiti raštijos puoselėtojai. Kunigaikščio iniciatyva buvo sukurta ir poligrafinė bazė, XVI a. net trys spaustuvės spausdino lietuviškas konfesines knygas. Mažvydo *Katekizmas* – pirmoji spausdinta lietuviška knyga, išleista 1547 metais, o prūsų *Katekizmas* – porą metų anksčiau, 1545 metais. Karaliaučiaus spaustuvės turėjo lietuvišką-prūsišką šriftą.

Bet pirmoji lietuviška Biblija bendromis liuteronų ir reformatų pastangomis buvo atspausdinta tik 1735 metais.

nukelta į 14 p. ►

Paminklas A. Kulviečiui Jonavoje

Heinrichas Lysijus (1670-1731)

Lietuvių kalbos instituto mokslininkė dr. **Ona Aleknavičienė** skaitė pranešimą *Kultūrinė konfesinė konkurencija ir bendradarbiavimas Prūsijos Lietuvoje XVIII a. I pusėje: postūmiai lietuvių raštijai*.

XVIII a. I pusėje, šalia tradicinių liuteronų, Mažojoje Lietuvoje formavosi konfesinė srovė – taip vadinami pietistai. Šio judėjimo ištakos buvo Halės universitete, į kur persikėlė išvyti iš Frankfurto P. J. Spenerio pasekėjai. Jo filosofinių minčių įtakoje formavosi stipri, pagrįsta daugiau jausmais, tikėjimo srovė. Jie meldavosi namuose, atmetė formalias bažnytines apeigas, daugiau stengėsi giedoti ir per giesmę pasiekti tikinčiojo sąmonę, stiprinti asmeninį ir bendruomeninį pamaldumą, buvo skaitoma Biblija. Karalius Fridrichas Vilhelmas I globojo pietizmą, o jo sūnus Fridrichas II Didysis tą konfesinę srovę laikė sekta.

Konkurencija tarp liuteronų ortodoksų ir pietistų išryškėjo XVIII amžiaus 3-4 dešimtmetyje. Bet buvo ir bendradarbiavimo apraiškų. Vyskupas Jonas Berentas buvo liuteronas ortodoksas, o Heinrichas Lysijus (1670-1731) – pietistas. Lysijus pietistinį judėjimą išvedė į viešumą – į sakyklą, nes turėjo puikų teologinį išsilavinimą, net buvo paskirtas mokyklų inspektoriumi, karališkos mo-

kyklos (Coli. Fredericianum) direktoriumi, Karaliaučiaus universiteto teologijos fakulteto profesoriumi. Lysijus reikalavo, kad kiekviename kaime būtų įkurta mokykla. Lysijaus ir jo propaguojamo pietistinio judėjimo išgalėjimas sukėlė Karaliaučiaus kunigų didelį nepasitenkinimą. Pats Lysijus nepakankamai mokėjo lietuviškai ir nemanė, kad tokios mažos tautos kalba reikia leisti religinius raštus.

Išklausę Lietuvių kalbos instituto vyresniosios mokslo darbuotojos dr. **Birutės Triškaitės** pranešimą apie rastą dingusią Stanislovo Rapolionio recenziją Jono Laskio veikalui *Epitome doctrinae ecclesiarum Phrisiae Orientalis (Rytų Fryzijos bažnyčios mokymo santrauka)*, sužinojome, kad dėl šios griežtai neigiamos recenzijos superintendente Jono Laskio (Lietuvos, Lenkijos Fryzijos reformatų Bažnyčių struktūros kūrėjo) darbas taip ir liko tik rankraščiu. Recenzija nebuvo publikuota, bet buvo žinoma mokslininkams. S. Rapolionio rankraštis, iki II pasaulinio karo laikytas Prūsijos valstybiniame archyve Karaliaučiuje, po karo buvo laikomas dingusiu, prarastu. Dabar neseniai surastas Tchakerto Prūsijos kultūros paveldo Slaptajame valstybiniame archyve Berlyne.

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Baltistikos katedros vyr. mokslo darbuotoja dr. **Gina Kavaliūnaitė** pranešime *1701 m. Naujasis Testamentas: apie vertėjus ir šaltinius* kalbėjo apie iki šiol populiariai vadinoto reformatų kunigo Samuelio Bitnerio vardu Naujojo Testamento vertimo peripetijas. Buvo laikoma, kad šis N. Testamentas verstas iš vokiečių kalbos. Yra išleisti du Jo variantai. Pirmojo antraštėje rašoma: *Naujas Testamentas Wieszpaties musu Jezaus Kristaus... Pirmą kartą ant svieto lietuviškoj kalboj iš graikų kalbos suguldytas...* Antrajame rašoma *...priderintas prie Mažosios Lietuvos skaitytojo...* Abejuose – lotyniškos dedikacijos karaliui Frydrichui Vilhelmui.

Vertimas buvo parengtas Kėdainiuose – Didžiojoje Lietuvoje, bet lėšų leidimui kreiptasi į Prūsi-

Dr. Birutė Triškaitė

Dr. Gina Kavaliūnaitė

jos karalių. Išleistas N. Testamentas buvo pristatytas 1702 m. reformatų Sinode Bielycoje. Versti buvo pradėjęs B. Chylinskis – Švobos stipendininkas. 1661 m. jis pateikė savo vertimą Sinodui. Tikrintojais buvo paskirti kunigai Jonas Božymovskis ir Skrodskis, kurie pateiktą darbą lygino su Bretkūno Biblijos vertimo rankraščiu. 1681 metais Biržų bažnyčios klebonijos gaisre žuvo N. Testamento vertimas – iki šiol buvo laikomasi tokios versijos. Prelegentės nuomone, gali būti ir kitaip. Nes 1681 m. reformatų Sinode Dubinguose pavedama kunigams Božymovskiui, Bitneriui baigti rengti N. Testamentą leidimui. O 1690 metais Zabludovo Sinode konstatuota, kad vertimas suderintas. 1694 metais Liudvika Karolina Radvilaitė dar skyrė papildomai lėšų leidimui. Be jau minėtų kunigų, vertimą tikrino dar ir kun. Jonas Patersonas, vertėjas škotas iš Kėdainių T. Ramza, gerai mokėję graikų kalbą.

SIELOS 2017

Šių metų šiuolaikinės krikščioniškos muzikos festivalis *Sielos*, vykęs Lietuvoje jau 16-ą kartą, lapkričio 11 d. aplankė Naująją Akmenę. Festivalyje dalyvavo per 200 atlikėjų iš 30-ties įvairių Lietuvos ir užsienio grupių. Renginį aplankė ir Žinią apie Dievo meilę muzikos ritmu išgirdo per 700 žiūrovų. Festivalis vyko be pertraukos aštuonias valandas trijose miesto erdvėse: Naujosios Akmenės kultūros rūmuose, Evangelikų bažnyčioje ir katalikų Šv. Dvasios Atsiuntimo bažnyčioje.

Pagrindinis festivalio svečias buvo muzikantas iš Nyderlandų Reyer. Koncertavo net kelios muzikos grupės iš Latvijos, atlikėjai iš Šveicarijos ir JAV. Festivalyje dalyvavo šeimininkų – Naujosios Akmenės

miesto kamerinis choras ir mums pažįstama šio miesto Evangelikų bažnyčios giedotoja Daiva Palionienė ir jai akompanuojantis tos pačios bažnyčios narys Sigitas Krauskas bei Ramučių gimnazijos Talentų klubo jaunimas, parengęs Reformacijos 500 metų jubiliejui skirtą miuziklą.

2017 metų festivalio *Sielos* laureatais tapo grupė CHEBRA ir jų daina *Yra vienas Dievas*. Kad festivalis vyktų Naujojoje Akmenėje, daug pastangų įdėjo Naujosios Akmenės evangelikų bažnyčios pastorius Mindaugas Palionis.

„V.r.ž.“ inf.

INFORMACIJA

Gruodžio 2 d. Vilniaus liuteronai pakvietė į Kalėdinių giesmių popietę *Atplaukia laivas pilnas*. Taip vilniečiai – ne tik liuteronai, bet ir kitų konfesijų bei šiaip senamiestyje besilankantys tą vakarą žmonės pradėjo Advento laikotarpį giesme ir malda.

Gruodžio 3 d. prasidėjo Adventas – keturių savaičių laikotarpis, skirtas pasirengti Kalėdoms, Kristaus gimimo šventei. Vilniaus reformatų bažnyčia tradiciškai papuošta Advento vainiku, kurį ir šįkart nupynė darbščioji Vida.

Gruodžio 9 d. – Ekumeninė evangelinių bendruomenių Maldos diena Reformacijos jubiliejui paminėti Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje. Pamaldose dalyvavo ir Žodžiu pagal Reformacijos penkis pagrindinius principus dalijosi įvairių evangelinių bendruomenių – Bažnyčių vadovai. Giedojo Daiva Palionienė iš Naujosios Akmenės, jai akompanavo ir kartu giedojo Sigitas Krauskas, Vilniaus protestantų bažnyčios *Naujoji karta* pamokslininkas, operos solistas Vaidas Vyšniauskas, taip pat Vilniaus krikščionių (sekminkų) bažnyčios *Biblijos kelias* Vadimas Archipovas bei Laisvųjų krikščionių bažnyčios šlovintojai.

Gruodžio 15 d. – Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje klausėmės restauratorės Dalios Udrienės paskaitos *Knyga iš ano amžiaus: Martyno Liuterio Biblijos restauravimas*.

Martyno Liuterio knyga „Biblia“, išleista Magdeburge 1545 m., saugoma Nacionalinės bibliotekos IIFVC Retų knygų ir rankraščių skyriuje. Į Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrių ši knyga pateko 2017 m. pradžioje. Knyga buvo labai sunykusi: pažeista pelėsių, apiplyšusi, purvina. Prarastas autentiškas biblijos viršelis. Atlikus išsamią knygos struktūros analizę, paaiškėjo, kad restauratorių laukia didelis iššūkis restauruoti šią unikalią XVI a. knygą, – sako restauratorė. (www.//reformacija500.lt/)

Sveikiname

*Parapijetę, nepailstančią giedotoją, Giesmės choro senbuvē
KRISTINĄ, gruodžio 11 d. šventusių jubiliejinį gimtadienį!*

*Linkime sėkmės, energijos, stiprios sveikatos dirbauojantis
Bažnyčios ir parapijos labui, skambių giesmių
ir Viešpaties globos šiame gyvenime!*

Vilniaus ev. reformatų parapijos seniūnų taryba

NUŠVITO DANGUS

/Kalėdų giesmė/

Kai šventąją naktį
Nušvito Dangus,
Išvydo pasaulį
Vaikelis brangus.

Jis Žinių džiaugsmingą
Žmonijai atneš,
Kaltes jos atpirkęs,
Pas Dievą nuves.

O Jėzau meilingas,
Globok ir mane,
Apšviesk mano širdį
Kalėdų žvaigžde.

Mes garbinam Jėzų,
Jam skamba varpai.
Osana padangėm
Aidės amžinai.

Alfredas Naktinis

KVIEČIA

KAUNO SEKMADIENINĖ MOKYKLĖLĖ!

**Kauno evangelikų reformatų
parapijoje
duris atvėrė atsinaujinusi
sekmadieninė mokyklėlė.**

Nors Kauno bažnyčia
vis dar yra nešildoma,
nesuremontuota,
bet *sekmadieninės mokyklėlės
patalpos yra šildomos.*

Visi norintys vesti savo vaikus
į sekmadieninę mokyklėlę
yra kviečiami
kiekvieną sekmadienį 11 val.
į Kauno evangelikų reformatų
bažnyčią.

InfoRef.lt-Kaunas

Leidinio spaudos rėmėjas

Birbinių g. 4a, LT-02121, Vilnius
tel.: +370 5 2627585
mob.tel.: +370 655 24403
Linksmoji g.5, LT-02041, Vilnius
tel.: +370 5 2639004
mob.tel.: +370 652 11944
www.klion.lt

Laida EVANGELIKAMS
„KELIAS“

„LRT Kultūra“ kanalu
sekmadienį 8.45 val.,

Laidos redaktorius
Tomas Pavilanskas-Kalvanas,
el.p. tomaspaka@gmail.com
mob. tel. 8 676 05538

Laiškus redakcijai galite rašyti:

Pylimo 20-13, Vilnius,
Vilniaus ev. reformatų parapijos raštinė,
el.p. dalija.gudliauskienė@gmail.com

Parengė Dalija Gudliauskienė,
tel. 8 685 74 951

Redagavo, spausdino
Genovaitė Mikalajūnienė,
Damian Finer

Leidėjas:
Vilniaus ev. reformatų parapija
Tiražas 100 egz.

Leidėjai straipsnius taisy ir trumpina
savo nuožiūra

Laikraštis platinamas už auką.
Leidžiamas tik iš surinktų aukų.